

Parenteraalisesti annostellut opioidit akuuttipotilaan kivunhoidossa

Jani Unkuri, Leila Niemi-Murola, Katri Hamunen

Anestesiologian ja tehohoidon yksikkö, HY ja Anestesiologian ja tehohoidon klinikka, HYKS

Tutkimuksen tarkoitus

Akuutin leikkauksen jälkeisen kivun hoidosta erilaisilla lääkkeillä on olemassa runsaasti tietoa, mutta tuloksia ei voi suoraan siirtää akuuttihoitoon. Tämän systemaattisen katsauksen tarkoituksena on selvittää parenteraalisten opioidien tehokkuutta ja sivuvaikutuksia akuutista kivusta kärsivillä ensihoidon ja päivystyspoliklinikan potilailla.

Menetelmät

Tutkimusta varten etsittiin systemaattisilla kirjallisuushauilla satunnaistetut, kontrolloidut, kaksoissokeat tutkimukset, joissa oli selvitetty parenteraalisesti (laskimoon, lihakseen tai inhaloituna) annosteltujen opioidien tehoa akuutissa kivussa aikuisilla potilailla ensihoidossa tai päivystyspoliklinikalla. Hakusanoina käytettiin: (”emergency medicine.mp” or exp ”Emergency Medicine” or exp Emergency Service, Hospital or exp Emergency Medical Services or emergency department.mp or prehospital.mp) and (exp Pain or exp Analgesia or analgesia.mp) and (opioid.mp. or exp Analgesics, Opioid).

Aineisto

Kirjallisuushauissa löytyi 48 hakukriteerit mahdollisesti täyttävää tutkimusta. Näistä 14 suljettiin pois tutkimuksesta. Syyt tutkimusten poissulkemiseen olivat: ei kaksoissokea tutkimusasetelma 5, ei kontrolloitu tutkimus (RCT) 3, tutkittu lääkeaineyhdistelmää 4, ei kipulääkettä vertailulääkkeenä 1 (vertailu beetasalpaajaan), ei raportoitu kivunlievityksestä 1 tutkimus. Kahta tutkimusta ei voitu arvioida, koska alkuperäisiä tutkimuksia ei saatu.

Tulokset

Tutkimuksista suurin osa (80 %) oli tehty päivystyspoliklinikalla ja vain 7 tutkimusta kenttäolosuhteissa sairaalan ulkopuolella. Potilaiden määrä ryhmää kohden vaihteli välillä 11–175, mediaani-

arvo oli 40 potilasta ryhmää kohden. Tutkimuksista 10 oli lumekontrolloituja ja 22 verrattiin aktiivisia lääkkeitä. Kolmessatoista tutkimuksessa verrattiin kahta opioidia, seitsemässä tutkimuksessa verrattiin lumetta ja opioidia, ja 11 tutkimuksessa opioidia ja tulehduskipulääkettä. Yhdessä tutkimuksessa verrattiin metoprololia ja opioidia. Tutkittava opioidi oli 19 tutkimuksessa morfiini, kahdeksassa petidiini. Tutkimukset olivat yleensä lyhytkestoisia kerta-annostutkimuksia. Tutkimusten keston mediaani oli 42,5 minuuttia. Kipua arvioi kymmenessä tutkimuksessa potilas, yhdeksässätoista lääkäri ja kolmessa tutkimuksessa sekä potilas että lääkäri. Neljässä tutkimuksessa verrattiin morfiinia lumeeseen ja kaikissa näissä tutkimuksissa morfiini lievitti akuuttia vatsakipua. Morfiinin ja muiden opioidien vertailussa todettiin samantasoinen kivunlievitys, mutta vaihtelevien annosten ja tutkimusasetelmien vuoksi tehon luotettava arviointi ei ollut mahdollista.

Johtopäätökset

Tämä systemaattisen katsauksen perusteella on selvää, että tutkimusnäyttö akuuttilääketieteessä käytettävän opioidin ja sen annoksen valinnan perusteeksi on hyvin niukkaa. Sivuvaikutusten rekisteröinti ja seuranta-ajat olivat erittäin vaihtelevia, mikä vaikeuttaa niiden luotettavaa arviointia. Morfiini näyttää olevan opioidien ”golden standard” myös akuuttihoitossa, vaikka sen farmakokineettiset ominaisuudet eivät ole akuuttihoitossa opioidiryhmän optimaalisimmat. Lumekontrolloidut tutkimukset osoittavat, että opioidit ovat tehokkaita akuuttilääketieteessä, mutta tehokkaimman ja sivuvaikutusten suhteen turvalisimman opioidin selvittäminen vaatii lisätutkimuksia. Suomessa paljon käytetystä oksikodonista ei ole juuri tutkimustietoa akuuttihoitossa, ja myös kerta-annoksen ja titraamalla annetun lääkityksen vertailu kaippaa lisätutkimusta. □